

De onderhandelingsnota van Johan Vande Lanotte tegenover de compromistekst van Bart De Wever en de voorstellen van AK-VSZ: deel 1

Vanuit onze opdracht, de sociale zekerheid als een bevoegdheid voor Vlaanderen op de politieke agenda plaatsen, hebben wij de preformatiegesprekken tot hiertoe zeer aandachtig gevolgd. Nog nooit heeft een staatshervorming zo lang en zo eenzijdig de regeringsvorming bepaald. Nog nooit hebben takken en aspecten van de sociale zekerheid zo centraal gestaan in een staatshervorming. Nog nooit heeft de financiering van de overgedragen bevoegdheden zo zwaar gewogen op een staatshervorming.

En nog nooit stond men na negen maanden ongeveer nergens.

In deze tekst zullen wij eerst de overdracht van bevoegdheden in de nota's van J. Vande Lanotte (JVdL) en B. De Wever (BDW) onderling vergelijken en waar mogelijk ze ook toetsen aan de voorstellen die wij gedaan hebben. We beperken ons tot de aspecten van de sociale zekerheid en de aanverwante domeinen.

Nadien zullen we de financiering bekijken.

We eindigen met een algemeen besluit.

Deel 1: OVERDRACHT VAN BEVOEGDHEDEN

1. TAKKEN VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

1.1. Kinderbijslagen

- **BDW:** forfaitaire bijdrage per kind; dit forfait wordt jaarlijks aangepast aan de inflatie. Iedere Gemeenschap (*) krijgt jaarlijks, in de vorm van een dotatie, dit aangepast bedrag vermenigvuldigd met het aantal rechthebbende kinderen. (*) Gemeenschap moet wel begrepen worden als:
 - de Vlaamse Gemeenschap beperkt tot het Vlaams Gewest
 - de Franstalige Gemeenschap beperkt tot het Waals Gewest
 - in BHG: de Gemeenschappelijke GemeenschapsCommissie. (GGC)
- **JVdL:** hetzelfde maar vertrekkend van: per entiteit een forfaitair bedrag per kind.
 - Het toevoegen van de ministers van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap, met volwaardig stemrecht, aan de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie te Brussel, is niet voorzien bij J VdL.
 - Er wordt wel expliciet gesteld:
 - Kinderbijslagen zijn een grondwettelijk recht.
 - Uitkeringen mogen niet verschillend zijn wegens het beroepsstatuut van de ouders (geen verschil tussen werknemers en zelfstandigen).
 - Een deel van de financiering zal gehaald worden uit het beheer van de socialezekerheidsbijdragen; de rest (we nemen aan voor de kinderbijslagen van ambtenaren) uit de begrotingen van de federale overheid en de deelstaten.
 - Het totaal bedrag zou 5,5 miljard bedragen in 2010.
- **AK-VSZ:** Bij de start is het totaal bedrag van de kinderbijslagen op rijksniveau een onderdeel van het totaal van de financiële middelen die via de nieuwe financieringswet naar de Gewesten worden overgedragen. Vanaf dan is er een ontkoppeling tussen uitgaven en financiering. (M.a.w. volledige financiële verantwoordelijkheid i.p.v. consumptiefederalisme met dotaties.)

De beleidsbevoegdheid ligt bij de Gemeenschappen; zij krijgen hun financiële middelen van de Gewesten. In BHG gebeurt de toewijzing van deze middelen naar de Franse en de Vlaamse Gemeenschap als volgt:

- Het startbedrag op rijksniveau wordt jaarlijks aangepast met de nominale groei van het bbp.
- Het aandeel van BHG hierin wordt bepaald in verhouding tot het aantal kinderen in de leeftijdsgroep (0 - 18) jaar.
- De verdeling van het voorgaand bedrag gebeurt in verhouding tot het aantal Brusselaars dat voor de Franse of de Vlaamse Gemeenschap gekozen heeft. De aldus bekomen bedragen worden van het BHG overgedragen naar de Franse, respectievelijk de Vlaamse Gemeenschap.
- De verschillen tussen deze drie opvattingen zijn het best zichtbaar in de volgende tabel.

Gemiddelde kinderbijslagen in € per kind / per maand					
Vergelijkend overzicht stelsel werknemers - Basis december 2009					
	VL Gem. = VL Gew.	FR. Gem. = WA Gew.	GGC = BHG	VL Gemeenschap	Fr. Gemeenschap
BDW	166	166	166		
J VdL	161	172	178		
AK-VSZ				187	137

bron: RKW en eigen berekeningen

- Toelichtingen:
 - Op basis van de financiële capaciteit, namelijk de bijdragen tot de sociale zekerheid, zouden in het AK-VSZ voorstel de kinderbijslagen voor de Vlaamse Gemeenschap gemiddeld 187 euro per kind en per maand bedragen.
 - Alhoewel de Vlamingen veruit het meest bijdragen presteert JVdL het om aan de Vlaamse kinderen het minst te geven.
 - De hogere bedragen in Wallonië en Brussel zijn vooral het gevolg van het veel hoger aantal werklozen die van een verhoogde kinderbijslag genieten.
 - Normaal moeten we verwachten dat in deze Gewesten de werkloosheid in de komende jaren zal dalen. Of zullen ze daar nooit eens de handen uit de mouwen steken? Toch zullen in het voorstel JVdL de verschillen die tussen de Gewesten bestaan bij de start, nog tot 2022 blijven bestaan, bovendien aangepast aan de index. Vanaf dan tot 2032 zullen ze geleidelijk afgebouwd worden.

1.2. Geneeskundige verzorging

- **Bij BDW en bij JVdL** is er buiten de vaccinaties nog geen begin van overdracht van bevoegdheden op dit gebied. Nochtans sluit dit domein zeer nauw aan bij de preventieve geneeskunde en heel de welzijnssector, de zorg voor gehandicapten en ouderen in het bijzonder.
- **AK-VSZ** wil heel de sociale zekerheid splitsen. Naar aanleiding van deze regeringsvorming konden wij ons verzoenen met de overdracht van Kinderbijslagen, Geneeskundige verzorging en RIZIV-Uitkeringen.

1.3. RIZIV - Uitkeringen

- Idem als geneeskundige verzorging (zie 1.2)

2. TAKKEN IN DE SOCIALE BIJSTAND

2.1. Tegemoetkoming aan personen met een handicap

- **BDW:** bevoegdheid en budgetten van de directie-generaal personen met een handicap
- **JVdL:** beperkt tot mobiliteitsmiddelen en Tegemoetkoming Hulp Aan Bejaarden (THAB)
- Toelichtingen:
 - In 2009 bedroegen de uitgaven voor THAB 0,432 miljard. De uitgaven voor de Inkomensvervangende en de Integratietegemoetkomingen bedroegen 1,082 miljard. Voor het geheel ligt het Vlaams aandeel onder het bevolkingsaandeel en ver onder ons aandeel in de financiering. Voor de THAB-uitkeringen is dit niet het geval.

2.2. Maatschappelijke integratie via OCMW's

- BDW en JVdL voorzien niets op dit gebied

2.3. Inkomensgarantie voor ouderen (IGO)

- BDW en JVdL voorzien niets op dit gebied

2.4. Algemene toelichting bij de sociale bijstand.

- Het gaat over:
 - leeflonen en lokale tewerkstellingsprogramma's die nu al voor de praktische uitvoering in handen zijn van de OCMW's. In totaal 0,650 miljard.
 - Inkomensgarantie voor ouderen. In totaal 0,400 miljard.
 - Tegemoetkomingen aan gehandicapten. In totaal 1,500 miljoen.
- Het gaat dus over hulp aan de sociaal zwaksten in de samenleving. Dit gebeurt het best dicht bij de bevolking. Daar kan ook het best de afstemming met andere actoren op het sociaal werkveld georganiseerd worden. De zorg voor gehandicapten is nu al een gemeenschapsbevoegdheid.
- Het ligt dus voor de hand om de POD Maatschappelijke integratie, armoedebestrijding en sociale economie, evenals de directie-generaal personen met een handicap volledig over te dragen naar de Gemeenschappen en Gewesten. Deze laatste zijn ook veel beter geplaatst om de taken die gedelegeerd worden (of kunnen worden) naar de gemeenten en de OCMW's te ondersteunen.

3. AANVERWANTE DOMEINEN

3.1. Aanverwante domeinen in de ouderenzorg en de gezondheidszorg: ouderenzorg, preventie, eerstelijnsgezondheidszorg, geestelijke gezondheidszorg, drugsbeleid, kwaliteit, kennis en informatiedeling (vertegenwoordiging in diverse organen van het federaal Kenniscentrum en het RIZIV).

- Op deze gebieden zijn BDW en JVdL vrij gelijkaardig. Zij het dat bij JVdL hier en daar wat afgeknabbeld wordt van de compromistekst van BDW.
- Er is wel één groot verschil: op het gebied van ziekenhuisinfrastructuur voorziet BDW dat m.b.t. nieuwbouw, vernieuwbouw, renovatie en groot onderhoud, de volledige bevoegdheid en de budgetten zullen overgedragen worden naar de Gemeenschappen. Dit is bij JVdL geschrapt.

3.2. **Aanverwante domeinen bij werkgelegenheid en arbeidsmarkt:** controle en sanctionering van werklozen, werkgelegenheidsbeleid (t.a.v. doelgroepen), arbeidsbemiddeling (VDAB), betaald educatief verlof en leerlingwezen, loopbaanonderbreking in de publieke sector, economische migratie, diverse tewerkstellingsprogramma's.

- Op deze gebieden zijn **BDW en JVdL** vrij gelijkaardig. Zij het dat bij JVdL hier en daar wat afgeknabbeld wordt van de compromistekst van BDW.
- In geen van beide nota's is voorzien dat de structurele RSZ-bijdrageverminderingen voor werkgevers overgedragen worden. Dit is nochtans een veel groter bedrag dan de bijdrageverminderingen die wel overgedragen worden.
- Er is wel een groot verschil in de manier waarop de financiële verantwoordelijkheid geregeld wordt. Het gaat om een dotatie van 4,522 miljard.
- **BDW:**
 - Bij de start wordt de dotatie voor 100 % verdeeld volgens de huidige behoeften.
 - Nadien is er een overgangperiode voorzien van 11 jaar waarbij ieder jaar 10 % van de initiële dotatie vervangen wordt door een dotatie verdeeld volgens fiscale capaciteit (normaal moet dit betekenen volgens de personenbelasting). In het elfde jaar wordt de initiële dotatie dus voor 100 % verdeeld volgens fiscale capaciteit.
- **JVdL:**
 - Bij de start wordt de dotatie verdeeld volgens het globaal belastbaar inkomen. Dit criterium is voor Vlaanderen minder voordelig dan de feitelijk betaalde belastingen en dus voor Vlaanderen minder voordelig dan het eindpunt bij BDW.
 - Nadien wordt een bijkomende dotatie toegekend aan de Gewesten waar de tewerkstellingsgraad groter is dan vooropgesteld door het Planbureau. Bv. 10.000 euro per extra tewerkgestelde, toegekend in schijfjes van 2.000 euro in de vijf volgende jaren.
- **Toelichting:**
 - Beide benaderingen zijn illustratief voor de krampachtigheid en de kunstmatigheid waarmee de dingen aangepakt worden. Waarom moet het bij BDW elf jaar duren vooraleer een juist principe helemaal toegepast wordt? Waarom gebruikt JVdL het belastbaar inkomen als verdeelsleutel? Dit is toch een fictie. De overheid wordt gefinancierd met belastingen, niet met belastbare inkomens. Een bonus toekennen op basis van door het Planbureau vooropgestelde cijfers is toch een garantie op eeuwige betwistingen? Wat is een redelijke taakstelling voor Vlaanderen waar we starten op 66 % en voor Wallonië waar we starten op 56 %? Krijgt men ook een bonus voor het tewerkstellen van ambtenaren? Of voor het niet vervangen ervan?

3.3. **Een beoordeling over de domeinen mobiliteit en verkeersveiligheid, justitie, Brussel en BHV** achten we niet onze taak.

4. BEVOEGDHEID OVER PERSOONSGEBONDEN MATERIES

- 4.1. **BDW**: met uitzondering van de Kinderbijslagen worden de persoonsgebonden materies overgedragen naar de Gemeenschappen.
- 4.2. **JVdL**: in een kleine voetnota staat dat voor alle persoonsgebonden materies dezelfde regeling geldt als voor de Kinderbijslagen. Dus wat BHG betreft allemaal naar de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. De Gemeenschappen worden Gewesten.

5. GLOBAAL OORDEEL OVER DE OVERGEDRAGEN BEVOEGDHEDEN

- 5.1. De overdracht van bevoegdheden is niet vertrokken van de hoofdproblemen die zich in dit land stellen (zie onze Nieuwsbrief van januari 2011). Ze zijn er dus ook geen antwoord op. Het lijkt veel meer op bezigheidstherapie rond de opdracht: wat zouden we eens kunnen overdragen?
- 5.2. De overdrachten in de nota's van BDW en JVdL liggen inhoudelijk dicht bij elkaar. Bij JVdL zijn tal van formuleringen nauwkeuriger en er is ook een gedetailleerd overzicht van de overgedragen budgetten. Daarentegen gaat deze nota minder ver op een aantal punten en bevat ze meer weerhaken in het Federaal bindweefsel. De dubbelzinnige, zo al niet ongrondwettelijke, formulering van de "gemeenschapsbevoegdheden" in BHG wordt uitgebreid tot alle persoonsgebonden materies.
- 5.3. Een totaal pakket van 14,6 miljard is nog lichtjaren verwijderd van een copernicaanse omwenteling. Op basis van sommige posten is duidelijk dat de administratiekosten hierin niet begrepen zijn. Ofwel blijven de betrokken administraties federaal ofwel moeten de Gemeenschappen en de Gewesten hetzelfde doen met minder middelen.
- 5.4. Dit geldt nog meer voor de sociale zekerheid waar op een totaal van 65 miljard slechts 5,5 miljard wordt overgedragen (de kinderbijslagen). Dat alles wat te maken heeft met sociale bijstand niet in zijn geheel wordt overgedragen getuigt van een groot gebrek aan sociale verantwoordelijkheid t.a.v. de hoogste sociale noden bij de inwoners van de Gemeenschap. Ook een gemiste kans om dicht bij de bevolking te zorgen voor een beleid dat doeltreffender en efficiënter kan zijn; mede door veel grotere homogeniteit in de verschillende bevoegdheden die nu tot de Gemeenschappen behoren.
- 5.5. De nota van BDW werd door de Franstaligen binnen het uur verworpen als veel te Vlaams, een kopie van het N-VA programma. Na grondige analyse en afweging schreven wij in onze Nieuwsbrief van begin november 2010: dit is niet de staatshervorming die dit land nodig heeft en zeker niet wat Vlaanderen nodig heeft.
- 5.6. De nota van JVdL is in ieder geval minder Vlaams in de bevoegdheden (en veel minder Vlaams in de financiering zoals we verder zullen zien). Ze lijkt nogal op de sociale staatshervorming van de tandem F.Vandenbroucke (SP-a) en zijn collega J.C. Marcourt (PS) van april 2009. Na grondige analyse en afweging zeggen wij: dit is niet de staatshervorming die dit land nodig heeft en zeker niet wat Vlaanderen nodig heeft.